

Bryssel 5.6.2019
COM(2019) 523 final

Suositus

NEUVOSTON SUOSITUS

Romanian vuoden 2019 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Romanian vuoden 2019 lähentymisohjelmaa koskeva neuvoston lausunto

Suositus

NEUVOSTON SUOSITUS

Romanian vuoden 2019 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Romanian vuoden 2019 lähentymisohjelmaa koskeva neuvoston lausunto

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta 7 päivänä heinäkuuta 1997 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97¹ ja erityisesti sen 9 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta 16 päivänä marraskuuta 2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011² ja erityisesti sen 6 artiklan 1 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Komissio hyväksyi 21 päivänä marraskuuta 2018 vuotuisen kasvuselvityksen, mikä aloitti vuoden 2019 talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson. Se otti huomioon Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission 17 päivänä marraskuuta 2017 antaman Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevan julistuksen. Eurooppa-neuvosto vahvisti vuotuisen kasvuselvityksen ensisijaiset tavoitteet 21 päivänä maaliskuuta 2019. Komissio hyväksyi 21 päivänä marraskuuta 2018 asetuksen (EU) N:o 1176/2011 perusteella myös varoituskonetta koskevan kertomuksen, jossa se katsoi, että Romania kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joista laadittaisiin perusteellinen tarkastelu.
- (2) Romaniaa koskeva vuoden 2019 maaraportti³ julkaistiin 27 päivänä helmikuuta 2019. Siinä arvioitiin Romanian edistymistä neuvoston 13 päivänä heinäkuuta 2018

¹ EYVL L 209, 2.8.1997, s. 1.

² EUVL L 306, 23.11.2011, s. 25.

hyväksymien maakohtaisten suositusten noudattamisessa, aiempina vuosina annettujen suositusten noudattamisessa ja kansallisten Eurooppa 2020 -tavoitteidensa saavuttamisessa. Lisäksi siihen sisältyi asetuksen (EU) N:o 1176/2011 5 artiklan nojalla laadittu perusteellinen tarkastelu⁴, jonka tulokset julkaistiin samaten 27 päivänä helmikuuta 2019. Komissio katsoi analyysinsä perusteella, että Romanian makrotaloudessa on epätasapainoja. Haavoittuvuustekijät liittyvät erityisesti kustannuskilpailukyvyyn vähenemiseen ja vaihtotaseen alijäämän kasvuun tilanteessa, jossa finanssipolitiikka on elvyttävää ja liiketoimintaympäristö ennakoimaton. Viimeaikaiset lainsäädäntöaloitteet aiheuttavat riskejä rahoitusalan toiminnalle ja voivat haitata yksityisiä investointeja.

- (3) Romania toimitti vuoden 2019 kansallisen uudistusohjelmansa 9 päivänä toukokuuta 2019 ja vuoden 2019 lähentymisohjelmansa 8 päivänä toukokuuta 2019. Ohjelmat on arvioitu samaan aikaan, jotta niiden keskinäiset yhteydet on voitu ottaa huomioon.
- (4) Kauden 2014–2020 Euroopan rakenne- ja investointirahastojen, jäljempänä 'ERI-rahastot', ohjelmasuunnittelussa on otettu huomioon asiaankuuluvat maakohtaiset suositukset. Kuten Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1303/2013⁵ 23 artiklassa säädetään, komissio voi pyytää jäsenvaltiota tarkastelemaan uudelleen kumppanuussopimustaan ja asiaankuuluvia ohjelmiaan ja esittämään niihin muutoksia, kun tämä on tarpeen asiaankuuluvien neuvoston suositusten täytäntöönpanon tukemiseksi. Komissio on antanut tarkempaa tietoa kyseisen säännöksen hyödyntämisestä ohjeissa sellaisten toimenpiteiden soveltamiselle, joilla ERI-rahastojen vaikuttavuus kytketään talouden tehokkaaseen ohjaukseen ja hallintaan.⁶
- (5) Romaniaan sovelletaan vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevää osiota. Hallituksen vuoden 2019 lähentymisohjelman mukaan nimellinen alijäämä on 2,8 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2019 ja supistuu tämän jälkeen asteittain siten, että se on 2,0 prosenttia vuonna 2022. Uudelleenlasketun rakenteellisen rahoitusaseman⁷ perusteella julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitetta, joka on 1 prosentin rakenteellinen alijäämä suhteessa BKT:hen, ei saavuteta ohjelmakauden aikana. Lähentymisohjelman mukaan julkisen talouden velkasuhteen odotetaan pysyvän alle 40 prosentissa vuoteen 2022 asti. Näiden julkisen talouden kehitysarvioiden perustana oleva makrotalouden skenaario on suotuista. Lisäksi toimenpiteitä, joita tarvitaan tukemaan suunniteltujen alijäämätavoitteiden saavuttamista, ei ole riittävästi täsmennetty.
- (6) Neuvosto totesi 22 päivänä kesäkuuta 2018 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT-sopimus', 121 artiklan 4 kohdan nojalla, että Romanian oli havaittu vuonna 2017 poikenneen merkittävästi julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteesta. Tämän havaitun merkittävän poikkeaman johdosta

---

³ SWD(2019) 1022 final.

⁴ COM(2019) 150 final.

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 1303/2013, annettu 17 päivänä joulukuuta 2013, Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa, koheesiorahastoa, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä sekä Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1083/2006 kumoamisesta (EUVL L 347, 20.12.2013, s. 320).

⁶ COM(2014) 494 final.

⁷ Komission yhteisesti sovittuja menetelmiä noudattaen uudelleen laskema suhdannekorjattu rahoitusasema ilman kertaluonteisia ja väliaikaisia toimenpiteitä.

neuvosto suositteli⁸ 22 päivänä kesäkuuta 2018 Romanianle tarvittavien toimenpiteiden toteuttamista, jotta varmistetaan, että nettomääräisten julkisten perusmenojen nimelliskasvu on enintään 3,3 prosenttia vuonna 2018 ja enintään 5,1 prosenttia vuonna 2019. Tämä vastaisi 0,8 prosentin vuotuista rakenteellista sopeutusta suhteessa BKT:hen kumpanakin vuonna. Neuvosto totesi 4 päivänä joulukuuta 2018, että Romania ei ollut toteuttanut tuloksellisia toimia 22 päivänä kesäkuuta 2018 annetun neuvoston suosituksen johdosta ja antoi tarkistetun suosituksen. Neuvosto pyysi uudessa suosituksessa Romaniaa toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että nettomääräisten julkisten perusmenojen nimellinen kasvu on enintään 4,5 prosenttia vuonna 2019. Tällöin vuotuinen rakenteellinen sopeutus olisi 1,0 prosenttia suhteessa BKT:hen. Neuvosto totesi XX päivänä kesäkuuta 2019, että Romania ei ollut toteuttanut tuloksellisia toimia 4 päivänä joulukuuta 2018 annetun neuvoston suosituksen johdosta. Lisäksi vuoden 2018 toteutunutta koskevien tietojen perusteella Romanian todettiin poikenneen merkittävästi suositellusta sopeutuksesta vuonna 2018. Komissio antoi Romanianle SEUT-sopimuksen 121 artiklan 4 kohdan ja asetuksen (EY) N:o 1466/97 10 artiklan 2 kohdan nojalla 5 päivänä kesäkuuta 2019 varoituksen sillä perusteella, että maa on poikennut merkittävästi julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteeseen tähtäävältä sopeutusuraltaan vuonna 2018. Neuvosto antoi XX päivänä kesäkuuta 2019 uuden suosituksen, jonka mukaan Romanian oli toteutettava tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että nettomääräisten julkisten perusmenojen nimelliskasvu on vuonna 2019 enintään 4,5 prosenttia, minkä perusteella vuotuinen rakenteellinen sopeutus on 1,0 prosenttia suhteessa BKT:hen. Komission kevään 2019 talousennusteen mukaan on vaarana, että tästä vaatimuksesta poiketaan vuonna 2019.

- (7) Vuoden 2020 osalta neuvosto suositteli XX päivänä kesäkuuta 2019, että Romania toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että nettomääräisten julkisten perusmenojen nimelliskasvu on enintään 5,1 prosenttia, minkä perusteella vuotuinen rakenteellinen sopeutus on 0,75 prosenttia suhteessa BKT:hen. Komission kevään 2019 talousennusteen mukaan on vaarana, että Romania poikkeaa tästä vuonna 2020, jos politiikka säilyy muuttumattomana. Lisäksi komission kevään 2019 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä ylittää perussopimuksen mukaisen 3 prosentin viitearvon suhteessa BKT:hen sekä vuonna 2019 että vuonna 2020. Kaiken kaikkiaan neuvosto arvioi voimakkaasti heikkenevien julkisen talouden näkymien perusteella, että vuonna 2019 tarvitaan merkittäviä lisätoimia vakaus- ja kasvusopimuksen vaatimusten noudattamiseksi Romanianle XX päivänä kesäkuuta 2019 osoitetun suosituksen mukaisesti, jotta merkittävä poikkeaminen julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteeseen johtavalta sopeutusuralta voitaisiin korjata.
- (8) Romanian talousarvion suunnittelussa jätetään julkisen talouden kehysten säännökset säännöllisesti huomiotta. Kansallinen rakenteellista alijäämää koskeva sääntö edellyttää julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteen (enintään 1 prosentin rakenteellinen alijäämä suhteessa BKT:hen) noudattamista tai sen lähenemistä. Romania poikkesi vuonna 2016 julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteesta ja

⁸ Nettomääräisillä julkisilla perusmenoilla tarkoitetaan julkisten menojen kokonaismäärää ilman korkomenoja, ilman unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka korvataan täysin unionin varoista saatavilla tuloilla, ja ilman ei-päätösperäisiä työttömyysetuusmenojen muutoksia. Kansallisesti rahoitettu kiinteän pääoman bruttomuodostus jaetaan neljälle vuodelle. Päätösperäiset tulopuolen toimenpiteet ja lakisääteiset tulojen lisäykset otetaan huomioon. Meno- ja tulopuolen kertaluonteiset toimenpiteet kuittaavat toisensa.

on siitä lähtien ollut siitä poikkeavalla uralla kansallista alijäämää koskevan säännön vastaisesti. Vuoden 2018 talousarvioon syksyllä 2018 hyväksytyillä kahdella muutoksella poikettiin jälleen useista säännöistä, joilla kielletään alijäämä- ja menokatkojen korotukset meneillään olevan varainhoitovuoden aikana. Hallitus antoi helmikuussa 2019 ja parlamentti hyväksyi maaliskuussa vuoden 2019 talousarvion, joka poikkesi taas monista julkisen talouden säännöistä, esimerkiksi rakenteellista alijäämää koskevasta säännöstä. Kuten aiempinakaan vuosina, viranomaiset eivät lähettäneet parlamentille keskipitkän aikavälin julkisen talouden strategian päivitystä elokuun lakisääteiseen määräaikaan mennessä ja ylenkatsoivat näin sen ohjaavaa roolia. Kuten aiempinakaan vuosina, viranomaiset eivät myöskään noudattaneet vaatimusta allekirjoittaa ilmoitus, jonka mukaan vuoden 2019 talousarviossa ja julkisen talouden strategiassa noudatetaan julkista taloutta koskevia sääntöjä ja finanssipoliittisen vastuun periaatteita.

- (9) Verosäännösten noudattaminen on yhä heikkoa. Arvonlisäverosta teoreettisesti odotetun ja tosiasiallisesti saadun tuoton välinen ero on edelleen hyvin suuri. Laaja epävirallinen talous on verosäännösten noudattamisen kannalta lisähaaste, ja pimeän työn vuoksi valtion talousarvioon jää saamatta merkittäviä tuloja. Lisäksi käteismaksujen laaja käyttö helpottaa veronkiertoa. Romania on edistynyt viime vuoden aikana vain vähän verosäännösten noudattamisen ja veronkannon vahvistamista koskevien toistuvien maakohtaisten suositusten toteuttamisessa. Veroviranomaisen tietotekniisiin järjestelmiin liitettyjen sähköisten maksupäätteiden käyttöönotto etenee edelleen varsin hitaasti. Verohallinto on perustamassa riskinarviointijärjestelmää veronmaksajiin kohdistuvien tarkastusten tekemiseksi.
- (10) Rahoitussektoria on pyritty vakauttamaan monen vuoden ajan, mutta vuonna 2018 rahoitusvakaus oli jälleen paineen alla hallituksen ja parlamentin lainsäädäntöaloitteiden vuoksi. Hallitus asetti joulukuun 2018 lopussa poikkeusasetuksella veron pankkien omaisuudelle, mutta ei tehnyt tästä vaikutustenarviointia tai kuullut sidosryhmiä. Tämä toi esiin useita kysymyksiä veron kielteisestä vaikutuksesta pankkien vakavaraisuuteen, rahapolitiikan harjoittamiseen ja lopulta investointeihin ja talouskasvuun. Veron määräämistavalla ja sitä koskevilla säännöksillä on ollut merkittävän kielteinen vaikutus valuuttakurssiin, hallituksen mahdollisuuksiin saada markkinoilta lainaa ja lopulta siihen, millaisina sidosryhmät pitävät operatiivisia riskejä. Joitakin veron ristiriitaisimpia osatekijöitä muutettiin maaliskuussa 2019, mutta muutokset tehtiin jälleen hallituksen poikkeusasetuksella ja ilman vaikutustenarviointia. Pankkien kokonaisvaroihin kohdistuvan veron haastavimmat osatekijät poistettiin. Uuden muotoilun mukaan vero saattaa kuitenkin vääristää luotonannon kannustimia, mikä johtaisi luotonuksen vääränlaiseen kohdentumiseen taloudessa. Näiden muutosten mahdolliset vaikutukset rahapolitiikan välittymiseen olisi arvioitava. Parlamentti hyväksyi vuoden 2018 lopussa useita lainsäädäntöaloitteita. Perustuslakituomioistuimien totesi ne maaliskuussa 2019 perustuslain vastaisiksi, mutta tästä huolimatta ne ovat aiheuttaneet pankkisektorille lisäpainetta ja vahvistaneet yleistä käsitystä oikeudellisen kehyksen arvaamattomuudesta. Aiemmat kokemukset ovat osoittaneet, että lainsäädäntöelimet voivat esittää uudestaan tällaisia aloitteita.
- (11) Parlamentin joulukuussa 2018 hyväksymä uusi eläkelaki aiheuttaa todennäköisesti riskejä julkisen talouden kestävyydelle. Tärkeimmän eläkkeiden indeksoinnissa käytettävän parametrin eli eläkepisteen on määrä nousta 15 prosenttia syyskuussa 2019 ja 40 prosenttia syyskuussa 2020. Eläkelaki muuttaisi useita eläke-etuuksia laskettaessa käytettäviä parametreja. Eläkepisteen arvon on määrä nousta, kun

nykyisten eläkkeiden indeksikerroin ei enää lähenny hintoja, vaan muodostuu pysyvästi palkoista ja hinnoista. Eläkettä laskettaessa käytettävää kertymisjaksoa myös lyhennetään, mikä johtaa uusien eläkkeiden kohdalla suurempiin eläkemenoihin. Toisaalta korjausindeksin (jolla ensimmäinen eläke yhdistettiin aiemmin osittain palkkoihin) poistaminen uusista eläkkeistä vähentää muista parametreista johtuvaa eläkemenojen kasvua kokonaisuutena. Eläkkeiden riittävyyteen vaikuttavat eräät rakenteelliset haasteet, joihin ei ole puututtu. Keskimääräinen todellinen eläkkeellesiirtymisikä on lähellä EU:n keskiarvoa, mutta se ei ole naisille ja miehille sama. Kun naisten kertymisjakso on lisäksi lyhyempi, sukupuolten välinen eläke-ero on merkittävä.

- (12) Vuonna 2008 käyttöön otettu eläkejärjestelmän uudistus on peruutettu asteittain. Toisen pilarin eläkerahastoihin suoritettavien eläkemaksujen suunniteltuja korotuksia on lykätty toistuvasti. Niiden oli tarkoitus olla 6 % bruttopalkoista vuoteen 2016 mennessä, mutta vuonna 2018 ne olivat vain 3,75 % bruttopalkoista. Toisen pilarin eläkerahastoja heikensivät entisestään toimenpiteet, jotka hallitus hyväksyi poikkeusasetuksella vuoden 2018 lopussa. Näihin rahastoihin suoritettavat maksusuodet ovat nyt vapaaehtoisia viiden vuoden vähimmäiskertymisjakson jälkeen. Toista eläkepilaria hoitaville rahastoyhtiöille asetettua vähimmäispääomavaatimusta korotettiin merkittävästi, mikä aiheutti riskin, että Romanian markkinoilta poistuu rahastoyhtiöitä. Myös bruttomaksuista suoritettavia hallintopalkkioita leikattiin merkittävästi, mikä saattaa vaikuttaa rahastoyhtiöiden taloudellisiin tuloksiin ja lisätä mahdollisuutta, että yrityksiä poistuu markkinoilta. Tällä voi olla kielteisiä vaikutuksia paikallisten pääomamarkkinoiden kehittymiseen ja käytettävissä oleviin yhteisösijoittajiin, ja taloudellisilta toimijoilta voi poistua kipeästi kaivattu pitkän aikavälin investointien lähde. Lisäksi toisen pilarin heikentäminen tai purkaminen johtaa eläketulojen yksipuolistumiseen ja asettaa eläkkeet alttiiksi entistä suuremmille poliittisille ja väestökehitykseen liittyville riskeille. Hallitus antoi maaliskuussa 2019 poikkeusasetuksen, jonka mukaan uudet rahastoyhtiöille asetetut vähimmäispääomavaatimukset pysyvät voimassa, mutta määräaika maksaa koko lisäpääoma lykättiin joulukuuhun 2019. Muuttumattomina pysyvät myös muut joulukuussa 2018 annetussa poikkeusasetuksessa annetut säännökset, jotka vaarantavat toisen pilarin eläkerahastojen elinkelpoisuuden.
- (13) Koulutusjärjestelmän laatuun ja inklusiivisuuteen liittyvillä haasteilla on kielteinen vaikutus Romanian osallistavan kasvun potentiaaliin. Koulutusmenot ovat EU:n alhaisimpia erityisesti niillä koulutusasteilla, jotka ovat tärkeimpiä (edelleen hyvin yleisen) koulunkäynnin varhaisen keskeyttämisen estämiseksi, tasavertaisten mahdollisuuksien varmistamiseksi ja eriarvoisuuden vähentämiseksi myöhemmin elämässä. Laadukkaaseen varhaiskasvatukseen osallistutaan EU:n keskiarvoa vähemmän muun muassa palvelujen puutteen vuoksi. Tällä on vaikutusta naisten työmarkkinaosallistumiseen sekä taitojen varhaiseen oppimiseen. Kouluverkoston nykyaikaistaminen ja optimointi väestökehityksen mukaan edistyy liian hitaasti. Kouluista 10 prosentissa on liikaa oppilaita ja 58 prosentissa ylikapasiteettia. Perustaitojen ja digitaalisten taitojen hankkimisessa on merkittäviä haasteita. Opettajien taitoja soveltaa oppijalähtöistä lähestymistapaa ei ole kehitetty tarpeeksi. Maaseudun ja kaupunkien välillä on yhä eroja, ja muita heikommassa asemassa olevilla ryhmillä, kuten romaneilla, on rajalliset mahdollisuudet saada laadukasta ja inklusiivista opetusta.
- (14) Työmarkkinat ovat olleet yhä lisääntyvän paineen alla, sillä työttömyysaste on hyvin alhainen (4,2 % vuonna 2018), ja samaan aikaan työvoima vähenee ja osaamisvaje

jatkuu entisellään. Naisten, erityisesti nuorten ja keski-ikäisten naisten, työvoimaosuus on alhainen. Tämä johtuu pääasiassa henkilökohtaisista ja perheeseen liittyvistä velvoitteista ja siitä, että 0–3-vuotiaista lapsista vain harva on virallisesti järjestetyssä hoidossa. Aktiivinen työvoimapolitiikka vastaa työmarkkinoiden tarpeisiin vain osittain, sillä toimenpiteillä keskitytään pääasiassa taloudellisiin kannustimiin, ei räätälöityihin ja kattaviin lähestymistapoihin. Julkisten työvoimapalvelujen suunnitellun uudistuksen viivästyminen on merkittävä este työnantajille ja työttömille annettavien palvelujen nykyaikaistamiselle. Myös täydennyskoulutus ja integroitujen palvelujen tarjonta on heikkoa. Osaaminen ei lisääntynyt talouden kasvavien alojen tarpeita vastaavasti, ja 81 prosentilla työnantajista on vaikeuksia täyttää avoimia työpaikkoja. Tieto- ja viestintätekniikan ala kasvaa, mutta luonnontieteiden, teknologian, insinööritieteiden ja matematiikan alan tutkinnon suorittaneiden 20–29-vuotiaiden romanialaisten määrä vähentyi vuosina 2014–2016. Tällä hetkellä Romaniassa ei tehdä yleistä tai sektorikohtaista osaamistarpeiden arviointia, eikä osaamisen tarve-ennusteita käytetä, mikä haittaa koulutusjärjestelmän mukauttamista työmarkkinoiden tarpeisiin. Duaalikoulutusjärjestelmän käyttöönotto on alkanut, jotta osaamisvajeeseen voitaisiin puuttua. Opiskelijat ja vanhemmat pitävät ammattikoulutusta kuitenkin edelleen muita huonompana vaihtoehtona. Hiljattain ammattikoulusta valmistuneiden varsin alhainen työllisyysaste osoittaa työmarkkinarelevanssin haasteellisuuden. Korkea-asteen koulutusta ei ole riittävästi mukautettu työmarkkinoihin. Vaikka korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on kaksinkertaistunut viime vuosikymmenen aikana, se on edelleen pieni.

- (15) Viime aikoina aikaansaaduista parannuksista huolimatta köyhyys ja tuloerot ovat suuria ja alueelliset erot kasvavat. Yksi kolmesta romanialaisesta on edelleen köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa. Tämä koskee erityisesti tiettyjä ryhmiä, kuten lapsia, romaneja, vammaisia ja vanhuksia. Sosiaalipalveluiden laatu ja kattavuus ovat riittämättömiä. Niiden maantieteellinen jakautuminen on epätasaista eikä vastaa yhteisöjen erityisiä tarpeita. Vain noin 20 prosentilla aluehallinnon yksiköistä on luvanvaraisia sosiaalipalveluja. Palvelut keskittyvät useimmiten vauraammille alueille tai kaupunkeihin, vaikka tarpeet ovat suurempia köyhemmillä alueille ja maaseudulla. Se, etteivät työvoima-, koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelut toimi riittävästi yhdessä, ei edistä erilaisten muita heikommassa asemassa olevien ryhmien kestävä osallistamista. Vammaisille annetaan vain vähän tukea itsenäiseen asumiseen ja työnsaantiin. Romaniyhteisön tilanne osoittaa hyvin vähän kehittymisen merkkejä. Puutteellisissa asuinoloissa asuvien osuus on EU:n suurin ja haittaa sosiaalista osallisuutta. Asuntopoliittisia toimia hajautetaan ilman strategista kehystä, eikä köyhillä yhteisöillä useinkaan ole taloudellisia resursseja. Sosiaalietuuksien viiteindeksiä, johon useimpien sosiaalietuuksien määrä perustuu, ei ole päivitetty vuoden 2008 jälkeen. Indeksillä on myös heikentynyt merkittävästi suhteessa vähimmäispalkkaan. Tämän tuloksena niiden kotitalouksien köyhyysaste, joiden työssäkäyntiaste on alhainen tai hyvin alhainen, on kasvanut puolella vuodesta 2010. Lisäksi epätyypillisessä työsuhteessa olevien työntekijöiden sosiaaliturva on riittämätön. Joka kolmannella tällaisella työntekijällä on vakava aineellisen puutteen riski. Tilapäis- ja kausityöntekijöillä ei ole virallisia sosiaaliturvaoikeuksia, jotka kattaisivat työttömyyden, äitiysvapaan, onnettomuudet ja työtaturmat. Vuonna 2016 aloitettua vähimmäistoimeentulotukea koskevaa uudistusta, jonka myötä sosiaaliturvan kattavuus ja riittävyys paranisivat, on edelleen lykätty vuoteen 2021.
- (16) Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulle on tyypillistä työehtosopimusten vähäinen kattavuus erityisesti sektoritasolla, mikä johtuu myös sektoreiden nykyisestä määrittelystä. Viranomaiset ovat alkaneet laatia suunnitelmia talouden sektoreiden

määritelmien muuttamiseksi, mutta niistä ei ole vielä päästy yksimielisyyteen. Keskitetyn sopimisen kehyksen ulkopuolella työmarkkinaosapuolten oikea-aikainen ja tarkoituksenmukainen osallistuminen politiikkakysymysten ja uudistusten käsittelyyn on rajallista. Suurin osa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelusta tapahtuu muodollisesti talous- ja sosiaalineuvoston ja tästä vuoropuhelusta vastaavien komiteoiden puitteissa. Vaikka vuoropuhelulla ja kuulemisilla on vakiintunut kehys, näiden instituutioiden vakaus ja rooli ovat kuitenkin heikentyneet viime vuoden aikana.

- (17) Palkkojen kehitys on ollut Romaniassa vuosia maltillista, mutta nyt palkkojen nousuvauhti on yksi EU:n nopeimmista. Tämän taustalla ovat hallituksen politiikkatoimet, jotka nostavat julkisen sektorin palkkoja ja vähimmäispalkkoja, sekä ennätyksellisen alhainen työttömyysaste ja rakenteellinen työvoimapula. Vähimmäispalkka määräytyy edelleen epäjärjestelmällisellä tavalla ilman objektiivista mekanismia. Vuosien kuluessa toteutettujen vähimmäispalkan korotusten seurauksena vuonna 2017 joka kolmas työntekijä sai vähimmäispalkkaa. Tämä on miltei neljä kertaa enemmän kuin vuonna 2011.
- (18) Terveydenhuoltojärjestelmällä on edessään monia haasteita. Vähäinen rahoitus, julkisten varojen tehon käyttö ja uudistusten puute rajoittavat terveydenhuoltojärjestelmän tuloksellisuutta. Maastamuuton jatkuminen on johtanut mittavaan lääkäri- ja sairaanhoitajapulaan. Terveydenhuollon infrastruktuuri ja epävirallisten maksujen yleisyys aiheuttavat edelleen huolta. Maaseudulla elävien ja muita heikommassa asemassa olevien ryhmien pääsy terveydenhuollon palvelujen piiriin on rajallista. Näillä osatekijöillä on puolestaan kielteinen vaikutus ihmisten terveydentilaan, joka on yhä EU:n keskiarvoa huonompi huolimatta hiljattain aikaansaaduista parannuksista. Avohoitotilanteeseen tarvitaan kipeästi parannuksia, mutta ne ovat viivästyneet. Avohoitokeskusten perustamiseen tähtäävän pilottihankkeen käyttöönotto on viivästynyt, mikä on vaikuttanut integroitujen hoitopalvelujen käyttöönottoon. Pitkäaikaishoidon sektori ei ole valmis huolehtimaan nopeasti ikääntyvästä väestöstä. Koti- ja päivähoitopalveluja on hyvin vähän, ja nekin keskittyvät pääasiassa suurituloisten alueille. Pitkäaikaishoidon kattavuus ja siihen käytetyt julkiset varat ovat EU:n pienimpiä. Pääsy pitkäaikaishoitoon, kuntoutukseen ja palliatiiviseen hoitoon on vaikeaa.
- (19) Esimerkiksi liikenteen, energian, jätehuollon ja jätevesien infrastruktuurin laatu on edelleen heikko ja rajoittaa Romanian kasvunäkymiä. Vaikka Romanian fyysisen infrastruktuuriin on tehty merkittäviä investointeja Romanian liittyttyä EU:hun, se on edelleen heikosti kehittyntä. Maantie- ja rautatieverkostojen yleinen kunto ja luotettavuus ovat hyvin heikkoja. Infrastruktuuri ei pysy talouskasvusta johtuvan liikennekysynnän tahdissa. Maantieverkosto on yksi EU:n vähiten kehittyneistä, ja rautatiesektorin uudistus laahaa perässä. Tieliikenteen kasvihuonekaasupäästöt ovat lisääntyneet voimakkaasti viiden viime vuoden aikana. Kunnossapitoon on lisäksi investoitu aivan liian vähän, mikä on hidastanut raideliikenteen nopeutta ja vaikuttanut rautateiden tavaraliikenteen kuljetusaikoihin. Kaupunkiliikenne kärsii jatkuvasti liian vähäisestä rahoituksesta, sektorin huonosta organisoinnista ja paikallisten palveluntarjoajien heikoista hallinnollisista valmiuksista. Lisäksi energia-, jäte-, vesi- ja jätevesi-infrastruktuureissa sekä energiaverkkojen yhdistämisessä on edelleen puutteita. Jätehuoltojärjestelmälle tyypillistä on edelleen se, että yhdyskuntajätettä kierrätetään hyvin vähän ja kaatopaikkoja käytetään hyvin paljon. Energiatohokkuustavoitteen saavuttamisessa on yhä haasteita. Erityisesti rakennusten energiatehokkuudessa on parantamisen varaa.

- (20) Romanian innovointikyky on yleisesti vähäinen, ja sen tulevaa kilpailukykyä haittaa suuri tuottavuus- ja innovaatiokuilu ulkomaisessa omistuksessa olevien ja kotimaisten yritysten välillä. Romania investoi tutkimukseen ja kehittämiseen vähiten EU:ssa (0,5 % suhteessa BKT:hen), ja julkiset tutkimus- ja kehittämismenot vähenivät vuonna 2017 edelleen 0,21 prosenttiin suhteessa BKT:hen (kun ne vuonna 2011 olivat 0,32%), mikä estää valmiuksien kehittämistä. Tämän seurauksena julkisen tiedeperustan laatu on hyvin heikko ja tiede- ja yritysmaailman väliset yhteydet kehittymättömiä. Myös luonnontieteissä, teknologiassa, insinööritieteissä ja matematiikassa korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden määrä on vähentynyt edelleen, joten osaamisvajae aiheuttaa suuria haasteita Romanian talouden innovaatiopotentialille. Romanian innovoinnin ja kilpailuvyvyn parantamisen keskeinen haaste on digitalisaatio. Romania suoriutuu heikosti useilla digitaalitalouden ja -yhteiskunnan indeksin (DESI) osa-alueilla, esimerkiksi digitaalisten julkisten palvelujen, koko väestön digiosaamisen ja yritysten digitalisaation aloilla.
- (21) Romania on edennyt vain vähän julkisten investointihankkeiden priorisoinnin ja valmistelun parantamista koskevan maakohtaisen suosituksen noudattamisessa. Romanian valtiovarainministeriö on vastuussa yli 100 miljoonaa Romanian leuta (21 miljoonaa euroa) maksavien julkisten investointihankkeiden ensisijaisuusjärjestyksen laatimisesta ja näiden hankkeiden toteuttamisen valvonnasta, mutta itse hankkeista vastaavat substanssiministeriöt. Tärkeimpien hankkeiden luettelossa on tällä hetkellä noin 130 hanketta. Suurin osa hankkeista on liikenteen alalta. Valtaosaa hankkeista voitaisiin yhteisrahoittaa EU:n varoista. EU:n varojen käyttöä rajoittavat monet tekijät, esimerkiksi rajalliset hallinnolliset valmiudet valmistella, priorisoida ja toteuttaa suuria investointihankkeita. Vaikka hiljattain on valmisteltu suuria infrastruktuurihankkeita, jotka on lähetetty Euroopan komissiolle hyväksyttäväiksi, tietyt tärkeät hankkeet, kuten Sibiun ja Piteştin välinen moottoritie (joka muodostaa yhteyden Reinin–Tonavan TEN-T-käytävään ja idän–Itä-Välimeren käytävään) puuttuvat vielä, ja yleinen täytäntöönpano on edelleen jäljessä. Lisäksi EU-varojen käyttöä ovat tähän asti edistäneet aiemmillä ohjelmakausilla valmistellut hankkeet, mutta tämän kauden uusien hankkeiden suunnittelu ei ole vielä täysin valmis.
- (22) Julkisten hankintojen tehokkuus on tärkeää, jotta Romania voi saavuttaa tärkeät politiikkatavoitteet, joita ovat julkisten varojen käytön tehostaminen, julkishallinnon nykyaikaistaminen sekä innovoinnin ja kestäväen ja osallistavan kasvun edistäminen. Romania on edistynyt vain vähän julkisten hankintojen läpinäkyvyyttä koskevan maakohtaisen suosituksen noudattamisessa. Julkisissa hankinnoissa on edelleen tehostettavaa, ja tiettyjen toimenpiteiden, erityisesti ennakoivalvonnan yksinkertaistamisen, peruuttamattomuus on ongelma. Kansallisessa julkisia hankintoja koskevassa strategiassa painotetaan, miten tärkeää on saada aikaan kansallisen julkisten hankintojen viraston toteuttama yhtenäinen ennakoivalvonta. Toistuvissa lainsäädäntöhankkeissa on vaarana, etteivät strategian tavoitteet täyty. Julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön ennakoitavuuteen ja vakauteen kohdistuu edelleen suuria haasteita, eikä kansallista julkisten hankintojen strategiaa ole täysin pantu täytäntöön.
- (23) Julkisesta päätöksenteosta on tullut yhä ennakoimattomampaa, mikä haittaa liiketoimintaympäristöä. Esimerkki tästä on hiljattain annettu hallituksen poikkeusasetus useista pitkälle menevistä toimenpiteistä, jotka vaikuttavat pankkisektorin toimintaan, toisen pilarin eläkerahastojen hoitajiin sekä energia- ja tietoliikenneyrityksiin. Poikkeusasetus annettiin ilman sidosryhmien kuulemista tai

vaikutustenarviointia. Lakisäätteiset vaikutustenarvioinnit ovat edelleen vain muodollisuus, mutta niiden laatu ja tosiasiallinen käyttö vaihtelevat sektoreittain. Lainsäädännön vaikutusten arviointia ja politiikkatoimien suunnittelun laatua valvotaan vain vähän. Romaniassa ei ole kestäväää toimintapolitiikan seuraamismekanismeja, johon sisältyisi läpinäkyvä raportointijärjestelmä ja jälkiarviointeja. Tärkeistä lainsäädäntöaloitteista ilmoitetaan usein juuri ennen niiden käyttöönottoa. Sidosryhmät ovat heikosti mukana uudistusten suunnittelemisessa ja toteuttamisessa. Aitoa vuoropuhelua käydään harvoin, vaikka sitä varten on olemassa institutionaaliset rakenteet. Raskaat hallinnolliset menettelyt rasittavat erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Esimerkiksi yrityksen perustamiseen liittyvät työläät hallinnolliset menettelyt sekä palveluntarjoajille asetetut sääntelyä koskevat vaatimukset haittaavat markkinoiden kehittymistä. Julkishallinnon henkilöstöhallintoa koskevan lainsäädännön hyväksyminen viivästyy edelleen. Tehtävien ja varojen hajautuminen laajalle vaikuttaa tarjottavien julkisten palvelujen johdonmukaisuuteen ja saatavuuteen varsinkin paikallistasolla. Eri julkisia palveluja koskevat kansalliset ja alueelliset strategiat eivät ole toteutuneet integroituina toimenpiteinä paikallisella ja alueellisella tasolla. Julkisten palvelujen rahoitus jakautuu epätasaisesti eri puolille maata. Se ei myös useinkaan vastaa paikallistason tarpeisiin. Tietyt osatekijät sivuutetaan. Näitä ovat esimerkiksi palvelutyypikohtainen yhtenäinen strateginen lähestymistapa, vallitsevat puutteet ja tarve luoda uusia palveluja. Paikallisten viranomaisten tulot eivät ole vakaita ja ennustettavia. Vain vähän toimia on toteutettu hajautettujen tehtävien ja taloudellisten resurssien tasapainon parantamiseksi, jotta paikallisviranomaiset voisivat tarjota laadukkaita palveluja. Lisätoimia tarvitaan paikallistason hallinnollisten valmiuksien lisäämiseksi.

- (24) Valtionyhtiöillä on keskeinen rooli kriittisen infrastruktuurin sektoreilla, esimerkiksi energia- ja raideliikennesektoreilla. Valtionyhtiöiden talous- ja rahoitus tilanne on viime aikoina parantunut, kun makrotaloudellinen toimintaympäristö on ollut suotuisa. Taloudellisten ja operatiivisten tulosten läpinäkyvyys ja julkisuus eivät kuitenkaan ole parantuneet, ja hallinnointi- ja ohjauksjärjestelmää koskevia sääntöjä sovelletaan edelleen vain hajanaisesti. Esimerkkejä tästä ovat esimerkiksi väliaikaisten hallintoneuvostojen nimittäminen toistuvasti, lain hengestä poikkeaminen ja vaatimusten vastaisesti toimivia yrityksiä koskevan lainsäädännön mukaisten valvontavälineiden käyttämättä jättäminen. Riskit, että valtionyhtiöitä koskeva lainsäädäntö voi heiketä merkittävästi, eivät ole poistuneet. Tämä merkitsee sitä, että vuosina 2015 ja 2016 aikaansaatu edistyminen maakohtaisten suositusten suhteen on valunut tyhjiin. Tämän tuloksena tärkeimmät edellytykset julkisten varojen tehokkaalle käytölle heikentyvät ja liikkumavara tehdä vääristyneitä investointipäätöksiä kasvaa. Useiden suurten valtionyhtiöiden omistuksen siirtäminen uudelle valtion kehittämis- ja investointirahastolle (FSDI) edellyttää sekä FSDI:tä että siihen kuuluvia yrityksiä koskevia vahvoja hallintotapasääntöjä ja niiden määrätietoista täytäntöönpanoa.
- (25) Koko viime vuoden ajan tuli esiin tilanteita, jotka aiheuttivat oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen liittyviä huolia. Ne myös voimistivat aiempia vakavia huolia, jotka liittyvät Romanian oikeusjärjestelmänsä uudistamisessa ja korkean tason korruption torjunnassa aiemmin aikaansaaman kehityksen peruuttamattomuuteen ja kestävyYTEEN. Näitä kysymyksiä valvotaan osana yhteistyö- ja seurantamekanismeja. Oikeudenkäyttöä koskevien lakien muutokset ovat nyt voimassa. Ne sisältävät useita toimenpiteitä, jotka heikentävät oikeuslaitoksen riippumattomuuden lakisäätteisiä takeita. Tämä todennäköisesti haittaa sekä tuomareiden ja syyttäjien päivittäisen työn tehoa että yleisön luottamusta oikeuslaitokseen. Oikeudellisiin instituutioihin ja yksittäisiin

tuomareihin kohdistetaan painetta. Hiljattain esimerkiksi perustettiin erityinen syytteenpanojaosto tuomareiden väitettyjä rikoksia varten. Rikoslakiin ja rikosprosessilakiin ollaan tekemässä muutoksia, joilla olisi kielteinen vaikutus rikostutkinnan ja -oikeudenkäyntien tehokkuuteen ja joilla myös kavennettaisiin rikoksena pidettävän korruption määritelmää. Myös korkean tason tuomareiden erottamis- ja nimittämismenettelyihin liittyy huolenaiheita. Viime aikoina tehtyjen ilmoitusten perusteella voidaan päätellä, että oikeuslaitoksen uudistamista saatetaan tarkastella uudelleen.

- (26) Komissio valvoo yhteistyö- ja seurantamekanismin puitteissa edelleen oikeuslaitoksen uudistamista ja korruption torjuntaa Romaniassa. Tämän vuoksi näitä aloja ei käsitellä Romanian maakohtaisissa suosituksissa, mutta ne ovat tärkeitä myönteisen sosioekonomisen ympäristön kehittämiseksi maassa.
- (27) Kaudella 2021–2027 voitaisiin EU:n rahastoja koskevan ohjelmasuunnittelun avulla auttaa korjaamaan joitakin suosituksissa havaituista puutteista, erityisesti maaraportin⁹ liitteen D kattamilla osa-alueilla. Näin Romania voisi mainituilla aloilla hyödyntää kyseisiä rahastoja parhaalla mahdollisella tavalla alueelliset erot huomioon ottaen. Maan hallinnollisten valmiuksien vahvistaminen näiden varojen hallinnoimiseksi on tärkeä tekijä tämän investoinnin onnistumisen kannalta.
- (28) Komissio on vuoden 2019 talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson osana tehnyt kattavan analyysin Romanian talouspolitiikasta ja julkaissut sen vuoden 2019 maaraportissa. Se on arvioinut myös vuoden 2019 lähentymisohjelman ja vuoden 2019 kansallisen uudistusohjelman sekä jatkotoimenpiteet, joita on toteutettu Romanian viime vuosina annettujen suositusten noudattamiseksi. Se on ottanut huomioon ohjelmien ja jatkotoimenpiteiden merkityksen Romanian finanssipolitiikan sekä sosiaali- ja talouspolitiikan kestävyyskannalta mutta myös sen, ovatko ne unionin sääntöjen ja ohjeiden mukaisia, koska unionin yleistä talouden ohjausta on tarpeen vahvistaa antamalla unionin tason panos tuleviin kansallisiin päätöksiin.
- (29) Neuvosto on tutkinut vuoden 2019 lähentymisohjelman tämän arvioinnin perusteella, ja sen lausunto¹⁰ ilmenee erityisesti jäljempänä esitettävästä suosituksesta 1.
- (30) Neuvosto on tutkinut vuoden 2019 kansallisen uudistusohjelman ja vuoden 2019 lähentymisohjelman komission perusteellisen tarkastelun ja tämän arvioinnin perusteella. Asetuksen (EU) N:o 1176/2011 6 artiklan nojalla annetut neuvoston suositukset ilmenevät jäljempänä esitettävistä suosituksista 1, 2, 4 ja 5. Suosituksessa 1 tarkoitetuilla julkisen talouden toimilla edistetään muun muassa kilpailukykyyn ja ulkoiseen rahoitusasemaan liittyvien epätasapainojen korjaamista,

SUOSITTAA, että Romania toteuttaa vuosina 2019 ja 2020 toimia, joilla se

1. varmistaa, että neuvoston XX päivänä kesäkuuta 2019 antamaa suositusta noudatetaan, jotta voitaisiin korjata merkittävä poikkeaminen julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteeseen tähtäävältä sopeutusuralta; varmistaa, että julkisen talouden kehystä sovelletaan kaikilta osin; vahvistaa verosääntöjen noudattamista ja veronkantoa;
2. suojaa finanssimarkkinoiden vakautta ja pankkisektorin häiriönsietokykyä ja varmistaa julkisen eläkejärjestelmän kestävyyskannan ja toisen pilarin eläkerahastojen pitkän aikavälin elinkelpoisuuden.

⁹ SWD(2019) 1022 final.

¹⁰ Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

3. parantaa koulutuksen laatua ja inklusiivisuutta erityisesti romanien ja muiden heikommassa asemassa olevien väestöryhmien kohdalla; parantaa osaamista ja erityisesti digitaalisia taitoja varsinkin lisäämällä ammatillisen koulutuksen ja korkea-asteen koulutuksen työmarkkinarelevanssia; parantaa sosiaalipalvelujen kattavuutta ja laatua ja saattaa vähimmäistoimeentulotukea koskevan uudistuksen loppuun; parantaa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun toimivuutta; varmistaa, että käyttöön otetaan objektiivisiin kriteereihin perustuva vähimmäispalkka, joka kehittyy johdonmukaisesti työpaikkojen luomisen ja kilpailukyvyn kanssa; parantaa pääsyä terveydenhuollon piiriin ja terveydenhuollon kustannustehokkuutta esimerkiksi siirtymällä enemmän avohoitoon;
4. keskittää investointeihin liittyvän talouspolitiikan liikenteeseen ja erityisesti sen kestävyYTEEN, vähähiiliseen energiaan ja energiatehokkuuteen, ympäristöinfrastruktuuriin sekä innovointiin, alueelliset erot huomioon ottaen; parantaa suurten infrastruktuurihankkeiden valmistelua ja priorisointia ja nopeuttaa niiden toteuttamista; tehostaa julkisia hankintoja ja varmistaa, että kansallinen julkisten hankintojen strategia toteutetaan kokonaisuudessaan ja kestävästi;
5. varmistaa, ettei lainsäädäntöaloitteilla heikennetä oikeusvarmuutta, parantamalla päätöksenteon laatua ja ennustettavuutta esimerkiksi asianmukaisten sidosryhmäkuulemisten, tehokkaiden vaikutustenarviointien ja yksinkertaistettujen hallinnollisten menettelyjen avulla; vahvistaa valtionyhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmää.

Tehty Brysselissä

*Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja*